05/07/2019

Ποιά σχέση έχει η ψυχιατρική με την ψυχή και τη θρησκεία;

/ Γνώμες

αρχιμ. Αντώνιος Ι. Στυλιανάκης

Είναι ένα θέμα που απασχολεί όχι μόνο τούς χριστιανούς αλλά και κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο που δεν αρκείται στην καθημερινή ρουτίνα επιβίωσης αλλά ανησυχεί για το αύριο και την προσωπική του πρόοδο. Και ακόμη περισσότερο, η ζωή του δεν είναι μόνο ό,τι βλέπουμε, ό,τι ακούμε και ό,τι φοράμε, αλλά ενδιαφέρεται για το τι γίνεται και μετά το θάνατο, στην άλλη ζωή. Ωστόσο εδώ θα μιλήσουμε κυρίως από τη σκοπιά της ψυχολογίας και δεν θα υποκύψουμε στον πειρασμό να επεκταθούμε σε μεταφυσικά θέματα.

Ποιά σχέση έχει η ψυχιατρική με την ψυχή και τη θρησκεία;

Πρέπει εξ αρχής να πω, μιας και έχω διπλή ιδιότητα *(εκείνη του ψυχιάτρου αλλά και του ιερέα – πνευματικού)*, ότι η καθεμιά έχει εξ ορισμού διαφορετικό αντικείμενο. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι δεν ενδιαφέρεται η μία για την άλλη!

Κατ αρχήν η ψυχιατρική σήμερα *(και η ψυχολογία γενικότερα)* ασχολείται με τη ζωή του ανθρώπου και ειδικότερα με τη συμπεριφορά του, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Ειδικότερα ό,τι άφορα τη δυσκολία του να εκφραστεί σαν προσωπικότητα ή να προσαρμοστεί στο περιβάλλον του.

Η θρησκεία, από την άλλη, αφορά τη σχέση του ανθρώπου με το Θεό. Ειδικότερα η χριστιανική πίστη αφορά τη σχέση του ανθρώπου με τον θεάνθρωπο Ιησού Χριστό, όπως εμφανίστηκε στην ανθρώπινη ιστορία και όπως εκφράζεται σήμερα μέσα από την εκκλησία του.

Τί σχέση έχει η ψυχή της ψυχολογίας με την ψυχή της εκκλησίας;

Αυτό είναι πράγματι ένα καυτό ερώτημα και μάλιστα κάτι που δεν το έχουν ακόμη ξεκαθαρίσει μέσα τους και πολλοί γιατροί *(ακόμη και ψυχίατροι)*. Δυστυχώς το πρόβλημα σε μεγάλο βαθμό προέρχεται από το ότι στην ελληνική γλώσσα η λέξη ψυχή εκφράζει δύο διαφορετικά πράγματα.

Το ένα είναι η αθάνατη ψυχή, δηλαδή η πνοή του Θεού στον κάθε άνθρωπο και δεν πεθαίνει αλλά κληρονομεί μαζί με το αναστημένο σώμα την αιώνια ζωή.

Το δεύτερο είναι η ψυχή της ψυχολογίας που δεν είναι τίποτε άλλο παρά οι νοητικές εκδηλώσεις του ανθρώπου, δηλαδή οι σκέψεις και τα συναισθήματά του.

Το μπέρδεμα γίνεται επειδή η ψυχή κατ’ εξοχήν εκδηλώνεται βέβαια με τις νοητικές λειτουργίες, χωρίς όμως να ταυτίζεται με αυτές, όπως θέλουν να πιστεύουν μερικοί. Είναι δυνατόν ένας άνθρωπος να είναι ψυχολογικά «νορμάλ» *(φυσιολογικός)*, αλλά πνευματικά να είναι μακριά από το Θεό και άρα εκ πρώτης όψεως… καταδικασμένος! Αντίστοιχα, μπορεί να είναι κάποιος σχιζοφρενής αλλά η ψυχή του *(που εκφράζεται με τις έστω διαταραγμένες νοητικές λειτουργίες)*να είναι κοντά στο Θεό, άρα αύριο… στον παράδεισο!

Σαν ψυχίατρος λαμβάνετε υπόψη τη θρησκευτική πίστη του ανθρώπου;

Ασφαλώς! Όπως και κάθε στοιχείο που μπορεί να επηρεάσει τη ζωή του αλλά και την ευτυχία του. Πολύ περισσότερο τη θρησκευτική πίστη, αφού πιστεύω ότι μπορεί να παίξει πρωτεύοντα θετικό ψυχολογικό ρόλο προς τη θεραπεία.

Εκτόςαυτού, όμως, επειδή πιστεύω και οίδιος στο Θεό,γνωρίζω *(και το έχω ζήσει προσωπικά)* ότι υπάρχει και ο πνευματικός -υπερφυσικός παράγοντας, που μπορεί ακόμη περισσότερο να επιδράσει ευεργετικά, εφόσον γίνεται αποδεκτός από τον άνθρωπο ο ρόλος του Θεού. Και πώς θα ήταν δυνατόν, εξάλλου, να γίνει κάτι διαφορετικό αφού ο Θεός τον έπλασε, ο Θεός μπορεί να του φτιάξει καιένα

«ανταλλακτικό» όταν χαλάσει κάποιο όργανο, ο Θεός να του δώσει και την υπομονή να αντιμετωπίζει τα πάντα με ψυχραιμία και ευδιαθεσία;

Ποιά η σχέση εξομολόγησης και ψυχανάλυσης;

Τοκοινό στοιχείο είναι ότι υπάρχει μια παράθεση γεγονότων, ενεργειών και σκέψεων και στις δυο περιπτώσεις. Όμως η διαφορά είναι θεμελιακή, αφού άλλος είναι ο σκοπός του ενός και διαφορετικός του άλλου.

Συγκεκριμένα, σκοπός της ψυχανάλυσης είναι να βελτιώσει κάποιος την προσωπικότητάτου, αφού πρώτα γνωρίσει καλύτερα τον εαυτότου και αποφύγει ορισμένες ανεπιθύμητες και δυσλειτουργικές συμπεριφορές του.

Σκοπός της εξομολόγησης είναι η σωτηρία της ψυχής του ανθρώπου *(δηλ. η αποδοχή της θείας χάριτος)* και προϋποθέτει ειλικρινή μετάνοια για τις πράξεις του, πράγμα που δεν συμβαίνει στην ψυχανάλυση, η οποία αντίθετα προσπαθεί να απαλύνει τις ενοχές του μέσα από ψυχολογικές ερμηνείες.

Ωστόσο, από τη μικρή μου εμπειρία ως πνευματικού, γνωρίζω ότι πολλοί άνθρωποι πηγαίνουν στον εξομολόγο για ψυχολογικούς λόγους, δηλαδή για να νιώσουν καλύτερα συναισθηματικά και όχι επειδή μετάνιωσαν για κάτι και προσπαθούν να μην το επαναλάβουν. Φυσικά τότε η εξομολόγηση δεν μπορεί να δώσει άφεση αμαρτιών, έστω και αν μας διάβασε ο παπάς τη συγχωρητική ευχή, απλά γιατί δεν μετανιώσαμε ενώπιον του Θεού.

Υπάρχει περίπτωση ένας ψυχίατρος να κάνει κακό αντί για καλό;

Ζούμε στην εποχή που όλα βλέπουν το φως της δημοσιότητας και μάλιστα με εικόνα και ήχο, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι μαθαίνεις πάντα και την αλήθεια!

Έτυχε, όταν βρισκόμουν σε συγγενικό μου σπίτι, να δω σε μια εκπομπή μια νέα γυναίκα να καταφέρεται εναντίον του ψυχιάτρου της με βαριές κατηγορίες. Προσωπικά έχω να πω εκείνο που έγραψε ο Ντοστογέφσκυ: «Όπου δεν υπάρχει Θεός, όλα επιτρέπονται»! Επίσης έχω να προσθέσω ότι γιατρός χωρίς Θεό ενίοτε αποτελεί δημόσιο κίνδυνο! Αυτό έχει επιβεβαιωθεί αρκετές φορές, αλλά δυστυχώς οι ιατρικές σχολές προσφέρουν μόνο ξερή γνώση και απέτυχαν στο να διδάξουν ανθρωπιά και ηθική συμπεριφορά…

Έχω ακούσει φοβερά πράγματα που προήλθαν από στόματα ψυχιάτρων και μάλιστα με επιστημονικές, υποτίθεται, περγαμηνές! Αυτοί μπορούν πράγματι να κάνουν κακό, όμως όχι επειδή η ψυχιατρική και η ψυχανάλυση είναι κακή, αλλά

επειδή οι ίδιοι είναι ανάξιοι να την ασκήσουν σωστά και αντί να θεραπεύσουν, «προβάλλουν» πάνω στους άλλους τα δικά τους αθεράπευτα «πάθη».

Αντιστοιχία μπορεί ένας πνευματικός να βλάψει έναν άνθρωπο αντί να τον ωφελήσει;

Ασφαλώς πολύ περισσότερο, γιατί μεόσο πολυτιμότερα πράγματα ασχολείσαι τόσο μεγαλύτερη ζημιά κινδυνεύεις να κάνεις αν δεν προσέξεις. Γι' αυτό και η εκκλησία δεν δίνει σε όλους το χάρισμα του πνευματικού. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή τόσο στο θέμα ηλικία όσο και στην ακεραιότητα και εμπειρία για να γίνει κανείς πνευματικός. Διαφορετικά θα πάρει στο λαιμό του πολλές ψυχές.

Αν δεν έχει την απαιτούμενη διάκριση μπορεί να οδηγήσει κάποιον στη νεύρωση ή το χειρότερο και στην απελπισία.

Βέβαια, φυλάει ο Θεός, είναι αλήθεια... Και κάποιος που θα εμπιστευτεί ακόμηκαι έναν ανάξιο πνευματικό, δεν πρόκειται να τον αφήσει ο Θεός. Αλλά αλίμονο σε κείνους που γίνονται αιτία να σκανδαλιστεί κάποιος πιστός. Είναι καλύτερο γι' αυτούς να μην είχαν γεννηθεί, όπως είπε ο ίδιος ό Χριστός.

Πρέπει να καταφεύγουν τα παιδιά σε ψυχολόγους;

Αυτή η ερώτηση δείχνει μια προκατάληψη! Μου θυμίζει μερικούς που αρέσκονται στο να εξορκίζουν το κακό λέγοντας ότι οι ψυχίατροι τρελαίνουν τα παιδιά!

Είναι σα να λέμε ότι το παιδί θα ψήνεται στον πυρετό και εμείς δεν θα το πηγαίνουμε στον παιδίατρο... για να μην του κολλήσει καμιά αρρώστια! Δεν λέω να μη διαλέξει κανείς το γιατρό της εμπιστοσύνης του. Ασφαλώς και θα το κάνει, αφού το κάνει για ένα σωρό άλλα πράγματα... Μήπως πηγαίνεις σε ένα δικηγόρο με κλειστά μάτια; Ούτε και σε ένα μηχανικό που θα σου χτίσει το σπίτι!

Θα καταφύγουν, λοιπόν, όταν υπάρχει λόγος ή και υποψία ακόμη ψυχολογικής διαταραχής. Και το λέω αυτό γιατί περιμένουν μερικοί να φτάσει «το μαχαίρι στο κόκαλο» για να κινητοποιηθούν!

Μπορώ λοιπόν να σας διαβεβαιώσω ότι η συνεργασία με τον ειδικό στέφεται με επιτυχία στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων.

Όταν όμως περιμένουμε ο χρόνος να γιατρέψει τα ψυχολογικά τραύματα, τότε είναι πολύ πιθανό να δημιουργήσουμε ουλέςπου θα παραμορφώσουν μόνιμα την προσωπικότητα του παιδιού και ίσως αφήσουμε άσχημα «απωθημένα» που κάποτε θα βγουν με τρόπο επώδυνο για το νέο άτομο.

Πόσο επιδρά η κληρονομικότητα στη συμπεριφορά ενός παιδιού;

Το αιώνιο ερώτημα των γονέων. Όταν τα βρίσκουμε «σκούρα», το αποδίδουμε στην κληρονομικότητα και όχι στη δική μας αγωγήκαι συμπεριφορά. Ωστόσο οι επιστημονικές έρευνες λένε ότι ο παράγοντας περιβάλλον παίζει το σημαντικότερο ρόλο, στις περισσότερες περιπτώσεις.

Αυτόδεν σημαίνει ότι και ηκληρονομικότητα δεν επιδρά. Πάντως και την καλύτερη κληρονομικότητα να κουβαλάμε, όταν το περιβάλλον είναι αρνητικό, τότε έχουμε άσχημη εξέλιξη του παιδιού. Από τηνάλλη μεριά, και ηάσχημη κληρονομικότητα, όταν βρεθεί σε πρόσφορο περιβάλλον ζεστής οικογενειακής ατμόσφαιρας και ορθήςαγωγής,είμαι απόλυτα πεπεισμένος ότι μπορεί να εξουδετερωθεί! *(Ας αναφέρω έδώ σαν παράδειγμα, παιδιά που τα πήραμε απόπολύ άσχημες οικογενειακές συνθήκες και τα μπολιάσαμε σε μια νέα ισορροπημένη οικογένεια. Έγιναν άλλοι άνθρωποι)*.

Άρα η αγωγή και η συμπεριφορά μας απέναντι στα παιδιά είναι το παν και αυτό σημαίνει ότι μπορούμε να τα πλάσουμε σύμφωνα με τις αρχές μας, ώστε αύριο να γίνουν άνθρωποι ευτυχισμένοι και χρήσιμοι στην κοινωνία. Ακόμη, ευχαριστημένοι από τον εαυτό τους και με πνευματική καλλιέργεια.

πηγή: *π. Αντωνίου Ι. Στυλιανάκη, ιατρού – παιδοψυχολόγου, «Αποκρίσεις σε υπεύθυνους γονείς», εκδ. Αποστ. Διακονία, σ. 7-15, https://www.pemptousia.gr*